

У

сусвеце Максіма Танка

Гэта выданне ўнікальнае – без перабольшання. Новае манаграфічнае даследаванне Міколы Мікуліча «Максім Танк. Талент, заручаны з небам», што выйшла ў канцы мінулага года ў РВУ «Літаратура і мастацтва», уяўляе сабой сімбіёз біяграфічнага, літаратуразнаўчага і літаратурна-крытычнага, эпісталаярнага і публіцыстычнага кампанентаў. А калі больш дакладна, то гэта глыбока прачулы, неардынарны, у пэўным сэнсе нават суб'ектыўны погляд Міколы Мікуліча на ўсё, што звязана з Космасам народнага паэта Максіма Танка. Кніга выйшла па заказу і пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Метадалогію даследавання можна назваць не проста наватарскай, а паспраўднаму інавацыйнай, актуальнай для XXI стагоддзя. Гэта своеасаблівая дыялектыка жыцця Паэта, Грамадзяніна і Беларуса. Грунтоўнае даследаванне і арыгінальнае раследаванне няпростых, нават супярэчлівых дэталей і акалічнасцей яго дзяржаўнай, грамадскай і творчай дзейнасці. Прэпарацыя першапачатковых уражанняў аўтара пра выдатнага мастака, якія з цягам часу ўдакладняліся, паглыбляліся, развіваліся. Даследаванне-спасціжэнне індывідуальнай мастацкай парадыгмы творцы... І вось ужо перад намі паўстае паэт-бунтар, паэт-патрыёт, паэт-сатырык, паэт-філосаф, паэт-наватар і – надзвычай сціплы і летуценны чалавек, які не любіў гучных слоў і знешняга бляску.

Мікола Мікуліч раскрывае своеадметнасць творчай лабараторыі Максіма Танка, аналізуе канкрэтныя мастацкія тэксты, выяўляе характар ідэйна-эстэтычных пошукаў і здабыткаў паэта на давераснёўскім, ваенным і пасляваенным этапах дзейнасці. Многія назіранні і высновы даследчыка вызначаюцца глыбінёй і трапнасцю меркаванняў і ацэнак, беспамылкова чуйных да высокай матэрыі танкаўскага пісьма. Яго слову верыш, бо яно ўзважае, выверанае, пластычнае, прасякнутае тонкім разуменнем-спасціжэннем філасофіі і псіхалогіі творчасці, складаных шляхоў і метадаў рэалізацыі індывідуальна-аўтарскай задумы. Гаворачы пра сваё знаёмства з мастацкім талентам Максіма Танка, М. Мікуліч адзначае: «Яго вершы ўтрымлівалі ў

сабе нейкі трымтлівы душэўна-пачуццёвы матыў, які лірыка-асацыятыўна падсвечваў сабою вобразы, карціны і малюнкi, кампаненты сюжэтнага сэнсараду, а ў шэрагу выпадкаў своеасабліва нанізваўся на духоўна-патрыятычны стрыжань твора, яго глыбінную сацыяльна-маральную эмоцыю. Яны неслі шчырасць і цеплыню, пошук і адкрыццё і дужа актыўна апелывалі да ўнутранага свету асобы. Нават самыя прыватныя, часам каструбатыя кампаненты і дэталі ў М. Танка гарманіравалі з агульным цэлым, гучалі ёміста і эстэтычна важка». І яшчэ надзвычай важная дэталі: «Паэзія М. Танка была звернута да выяўлення аўтаноміі суб'ектыўнай аўтарскай здольнасці і мастацкага інтэлекту, свабоды і нязмушанасці творчага дыскурсу... М. Танк прыцягваў увагу гераічнай канцэпцыяй жыцця чалавека, каларытным беларускім нацыянальным характарам, ёмістай маральна-філасофскай энергетыкай мастацкага слова, сінтэзам адмабілізаванага грамадзянска-патрыятычнага пафасу і тонкай душэўна-пачуццёвай супрыроднасці, чаго нельга было сказаць пра іншых нашых паэтаў. Кожны ці амаль кожны яго верш быў сагрэты адмысловай цеплынёй беларускай народнай прадметнасці і рэчыўнасці, якая дужа арганічна клася на сэрца, выклікаючы замілаванне і сентыментальную пашчоту».

Біяграфія паэта і «біяграфія» яго творчасці падаецца ў кнізе шмат у чым і праз арыгінальныя развагі-роздумы такіх пісьменнікаў і крытыкаў, як Рыгор Бярозкін, Уладзімір Калеснік, Альбінас Жукаўскас,

► **Максім Танк. Вільня.**
Сярэдзіна 1930-х гадоў

Васіль Зуёнак, Уладзімір Гніламедаў, Мікола Арочка і інш.

Аналізуюцца шматлікія пераклады твораў паэта на рускую мову, асэнсоўваюцца стасункі Максіма Танка са знакавымі асобамі літаратурнай гісторыі і палітыкі, з землякамі і проста чытачамі.

У кнізе М. Мікуліча змешчана больш за 100 фотаздымкаў, многія з якіх упершыню прадстаўлены чытачам. Адмыслова падобраныя і матэрыялы з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я. Коласа НАН Беларусі, іншых крыніц, а таксама з уласнага архіва аўтара, сфарміраванага на працягу дзесяцігоддзяў.

Сапраўдны перл выдання – шматлікія прыватныя лісты, якія не друкаваліся дагэтуль, напрыклад, немудрагелістыя пісьмы ад школьнікаў, нахшталт: «Яўген Іванавіч, калі Вы можаце, то вышліце мне сваё фота і фатаграфіі Вашай сям’і, а таксама кароткую біяграфію. Мне гэта трэба па літаратуры...» Прыкметы таго, безынтэрнэтнага, часу: наўная недасведчанасць, абсалютная перакананасць у тым, што народны паэт адкладзе ўсе справы і дашле сваю біяграфію для...

школьнага сачынення. (Пытанне: ці пішучь сённяшнія вучні нашым паэтам – хоць бы па электроннай пошце?)

А лісты, у якіх аўтары выказвалі пэўныя прэтэнзіі да паэта, крытыкавалі яго, вялі палеміку з ім! Яны ніколі не публікаваліся, і дарэмна. Гэтыя лісты таксама характарызуюць Максіма Танка – спакойнага, разважлівага, пластычнага чалавека і кіраўніка, з якім можна было шчыра і прадметна дыскутаваць, якому можна было, часам асабліва не клапацячыся пра танальнасць, выказаць усё, што думаеш... І ён выслушае, успрыме, пачуе, не баючыся за сваю рэпутацыю. Вельмі добра, што Мікола Мікуліч палічыў патрэбным прывесці ў кнізе вострыя, рэзка крытычныя ўрыўкі з некаторых пісьмаў паэту. «Ты выпісаўся і займаешся нейкім гулянням у паэзію... а самае галоўнае – у змешчаных творах няма таго хвалюючага аганька, характэрнага для Тваёй паэзіі ранняга перыяду. Відавочная анэмія і паводле зместу, і паводле формы. Ці-ж ня так?..» – пісаў Янка Шутовіч у 1964 годзе пра вершы-верлібры М. Танка са зборніка «Глыток вады». Яшчэ адно сведчанне таго, што новае нярэдка ўспрымаецца з насцярогай і нават непрыманнем...

Літаратуразнавец звяртае ўвагу на некаторыя лісты, у якіх былі папрокі і адносна арганізатарскіх здольнасцей М. Танка на пасадзе кіраўніка Саюза пісьменнікаў БССР: «...на горкім вопыце я пераканаўся, што кіраўнік з Вас, Яўген Іванавіч, дрэнны: давайце будзем мужчынамі і скажам сабе праўду. Будучы не адзін год сакратаром аддзялення, я з жахам назіраў, як за тры-чатыры гады Вы паступова разбурылі той аўтарытэт пісьменніцкай арганізацыі, які стварылі Міхась Лынькоў ды Пятрусь Броўка (супроць апошняга я не раз выступаў, але цяпер каюся!). Вы давялі пісьменніцкую арганізацыю да таго, што яна існуе намінальна... Навошта Вам гэтая пасада?.. Назіраючы за тым, як Вы вядзеце прэзідыумы, як, зайшоўшы ў свой кабінет, саромеецеся прагнаць са свайго законнага месца іншага нахабніка, каторы ад няма чаго рабіць пралез у саюз ды разваліўся на Вашым крэсле, я са шкадаваннем не раз сабе казаў – Максім Танк не для пасады такой... Пашкадуйце нас, адрачыцеся ад сваёй пасады, Вам непатрэбнай, дайце месца чалавеку такому ж сумленнаму, як Вы, які б затое быў рашучым кіраўніком...»

Я наўмысна прывяла гэтую немалую цытату з напісанага ў 1969 годзе ліста Аляксея Карпюка. Апроч іншага, хацелася заінтрыгаваць-зацікавіць кнігай М. Мікуліча нашых цяперашніх творцаў і літаратурных адміністратараў. Арыентуючыся на Танка – літчыноўніка і рэдактара, на яго паводзіны і адносіны да людзей, галоўным чынам пісьменнікаў, можна і зараз зрабіць шмат карысных і павучальных высноў.

...Прынамсі, як у сувязі з гэтым не ўзгадаць наступныя радкі народнага паэта Беларусі:

Жыццё.

*Больш выбуховага матэрыялу,
Больш небяспечнага, прызнацца, я не знаю.
Таму, калі з ім астаюся я,
Праверце нумар хуткай дапамогі,
Пажарнай установы.*

Самі ж стойце воддаль.

(«Жыццё...»)

І яшчэ адна немалаважная дэталю, на якую звяртае ўвагу Мікола Мікуліч: Максім Танк любіў і ўмеў жартаваць, нават робячы дарчыя надпісы на кнігах, якія ён прэзентаваў сваім калегам. Напрыклад, П. Глебку на зборніку «Глыток вады», што выйшаў у 1964 годзе: «Дарагі Пятро! Прызнацца, баяўся пасылаць Табе гэты «Глыток вады». Каб не пакрыўдзіўся Ты і не падумаў, быццам я забыўся і не ведаю, што п'е мой кум. Зразумела, я не забыўся і помню, і, пры сустрэчы, знайду нешта лепшае і мацнейшае, як глыток вады. Максім Танк».

Не можа не захапляць велізарная навукова-даследчая праца, ажыццёўленая Міколам Мікулічам. Ён арганізаваў анкетаванне сярод літаратараў, якія добра ведалі народнага паэта Беларусі. Правёў свае ўласныя гутаркі-інтэрв'ю з калегамі па творчай працы і роднымі Максіма Танка. Гэтыя матэрыялы – аўтарскі эксклюзіў! – уяўляюць безумоўную каштоўнасць для танказнаўства і ўвогуле для літаратуразнаўства. Яны адкрываюць шмат невядомых падрабязнасцей, якія паглыбляюць спасціжэнне асобы Максіма Танка і нашай літаратурнай гісторыі.

Даследчык выявіў яшчэ даваенную перапіску М. Танка са сваёй будучай жонкай – Любоўю Асаевіч. Як вядома, яны пра жылі доўгае і шчаслівае сумеснае жыццё. А як усё пачыналася? Прыводзіцца адзін з кранальна-пяшчотных лістоў Любові Асаевіч да М. Танка з Вільні, дзе яна жыла, у

Пількаўшчыну. Ліст – сведчанне пра глыбіню пачуццяў закаханых і іх адданасць адно аднаму: «Вольнымі шэрымі вечарамі, калі агонь не запальваецца з ашчаднасці, а ўсе ўжо палягуць, гадзінамі патрафлю думаць аб маім залатым хлопчыку, аб маім крушынавым шчасці. Цяпер нежак прыемна і радасна думкамі ляту за Табой. Бачу гэту раскіданую лянную чупрынку, нежна цалую мае сінія вачаняты і хачу, каб яны заўсёды былі ясныя і шчырыя.

Выбачай, даражэнькі, што не адпісала Табе на першую картку, хоць моцна хацелася яшчэ раз сказаць, што люблю больш усяго на свеце, больш як цэлы свят. Пішучы да Цябе здаецца, маю Цябе блізка і магу песьціць і туліць да сэрца».

А хто нават са спецыялістаў ведаў пра тое, што Максім Танк яшчэ ў 1930-я гады пісаў лісты з Заходняй Беларусі ў Сібір да сваёй беспадстаўна рэпрэсаванай цёткі – Соф'і Чарняўскай? Пісаў лісты і дасылаў мастацкія творы... Маральна падтрымліваў, асабліва пасля таго, калі рашэннем «тройкі» за нібыта антысавецкую дзейнасць быў расстраляны яе муж і сям'я з чатырох чалавек засталася без кармільца...

Пасля вяртання ў 1947 годзе бацькавай сястры з дзецьмі на радзіму ён узяў на сябе ўвесь цяжар яе жыццёвага ўладкавання і рэабілітацыі. М. Мікуліч прыводзіць пранікнёныя словы з дасланага яму ліста дачкі

▼ Максім Танк з жонкай Любоўю Андрэўнай і дочкамі Ірай (злева) і Верай на Нарачы. Канец 1940-х гадоў

► Маці і сын

цёткі Соні Алены Болтуць: «У мяне не хапае слоў, каб перадаць вам, што сабою ўяўляў Яўген Іванавіч – Максім Танк. Гэта быў чалавек незвычайнай душэўнай чысціні і прыгажосці, вельмі высокай жыццёвай маралі і культуры. Колькі жыць буду на свеце, заўсёды буду яго помніць і любіць».

У кнізе «Максім Танк. Талент, заручаны з небам» Мікола Мікуліч сапраўды ідзе па слядах часу. Ён сустракаўся з паэтам на заключным этапе яго жыцця і творчасці, на працягу некалькіх гадоў запісаў успаміны, роздумы, меркаванні класіка. «Як правіла, ідучы да народнага паэта, – прызнаецца даследчык, – я імкнуўся ўзяць з сабою магнітафон ці фотаапарат, а нярэдка – тое і другое адначасова». Надзвычай моцныя ўражанні засталіся ў яго душы ад сустрэч з Максімам Танкам. «Ён выпраменьваў зацікаўленую ўвагу, высакародную добразычлівасць, святло і цеплыню, – прыгадвае М. Мікуліч. – Несумненна, М. Танк вылучаўся з усёй кагорты беларускіх пісьменнікаў, з якімі я быў на той час знаёмы. Ён не імкнуўся зрабіць уражанне, выглядаць лепш, чым быў на самай справе. Яўген Іванавіч не хацеў здзівіць мяне ні веданнем рэдкіх падзей і фактаў, ні глыбінёй і арыгінальнасцю аналізу грамадска-культурных працэсаў, ні дакладнасцю і трапнасцю іх характарыстык і ацэнак. Ён, здаецца, ніякіх ідэйных прынцыпаў не раскрываў і не бараніў, ні на чым асабліва не настойваў, нікога надта не хваліў, але нікога моцна і не ганіў...»

Вельмі вялікім было прыцяжэнне асобы выдатнага беларускага паэта...»

Тым не менш літаратуразнавец з асцярожнасцю і нібыта выбачаючыся піша пра свае асабістыя ўспаміны: «Няхай даруе мне чытач і не палічыць за нясціпласць...»

Нельга не пагадзіцца з М. Мікулічам: адзін з самых моцных і пранізлівых вершаў М. Танка, які глыбока выявіў характар светаадчування беларусаў XX стагоддзя, напісаны 16 верасня 1992 года:

Заўсёды,
Калі расказвала маці
Пра нейкае здарэнне,
Па-свойму час удакладняла:

«Было гэта тады,
Калі яшчэ я дзевала,
А ў Крывічах
Пракладвалі чыгунку».

Або:
«Было гэта тады,
Калі мы
З бежанства вярнуліся
На апусцелы свой надзел».

Або:
«Было гэта тады,
Калі цябе, сыноч,
Паліцыя забрала
І я, праводзячы, прасіла,
Каб не білі».

.....
Або:
«Было гэта тады,
Калі з людзьмі
Спалілі немцы Слабаду,
Калі дачушку Верачку
З малым забілі».

Або:
«Было гэта тады,
Калі прынеслі партызаны
Звестку, што ты жывы
І ўзнагароджаны,
І я ўсю ноч праплакала,
Цалуючы той ліст газеты».

.....
Відаць, тады,
Глытаючы
Засеўшы ў горле комам
Хлеб чэрствы ўспамінаў,
Я ўпершыню адчуў
Увесь цяжар жыцця
І марнасць усялякай пісаніны.

(«Тады... тады...»)

«Глытаючы засеўшы ў горле комам хлеб чэрствы ўспамінаў...» Здаецца, гэтыя словы ў значнай ступені сталі сімвалам той часткі кнігі, дзе даследчык прыгадвае свае сустрэчы з Максімам Танкам. Прыведзеныя запісы гутарак з народным паэтам Беларусі, вядомым дзяржаўным і грамадскім дзеячам – унікальным дакументальным сведчанні, важныя і важкія дэталі ўсёй складанай і супярэчлівай эпохі, якая адышла ў мінулае. І адмабілізаваная, бескампрамісная, нават жорсткая пазіцыя паэта, патрыёта і грамадзяніна – сумленна нацыі – па некаторых экзистэнцыйных пытаннях цалкам зразумелая і аргументаваная.

М. Мікуліч, напрыклад, узгадвае, што падчас адной з разоў паэт разважаў: «Ідзя беларушчыны... Я хачу ўкрапіць яе ў свае творы, каб яна была як вітаміны ў ежы: не так вылазіла са сваімі вушамі, але каб дзейнічала... Раней пісалі якія-небудзь слабенькія вершы, але, калі ў канцы ўспаміналі Сталіна, яны ішлі на першых старонках. Вось што самае небяспечнае – каб мы нашчае святое слова не зацёрлі... Я баюся, каб не стала разменным тое, за што змагаемся. Ад частага ўжывання, бяздумнага, лёгкага. Ужо калі ўспомніў, то ўспомні, каб яно засталася ў памяці не толькі тваёй...»

У гутарках з літаратуразнаўцам Максімам Танкам выступае таксама як Сведка і Удзельнік Гісторыі. Прыгадваючы ўмовы жыцця ў Заходняй Беларусі, ён адзначае: «Часы гэтыя былі вельмі цікавыя, у тым ліку і на палітычнай ніве. Цяпер, разумеецца, мяне насцярожвае ўсеагульная амністыя людзей, нават тых, якія адыгралі вельмі непрыгожую ролю ў адраджэнскім руху Заходняй Беларусі. Ну вось, скажам, Астроўскі. Я вучыўся ў гімназіі тады. Калі разгарнуліся забастоўкі супроць паланізацыі беларускіх школ і закрыцця, ліквідацыі іх, гэты самы Астроўскі, які потым, падчас нямецкай акупацыі, стаў прэзідэнтам Беларускай цэнтральнай рады, выклікаў цэлы атрад шпікоў і пальцам торкаў, каго з нас хапаць. Чалавек з паўсотні ўзялі ў той час... Астроўскі быў асуджаны за расклад моладзі, выкарыстанне фінансавых сродкаў, якія вызначалі польскі ўрад, Віленскае ваяводства і інш. У мяне захавалася нумар «Маладой Беларусі», дзе гэты прысуд надрукаваны. І гэта не камуністы яго судзілі... Гэта была фігура адыёзная».

Паэт падкрэслівае: «Трэба збіраць усе нацыянальныя сілы... Але ж нельга даходзіць да галавакружэння» і цытуе свой верш:

*Не вязе мне, спадары, прызнацца.
Паспяшыў калісьці нарадзіцца,
Не наўчыўся бізнесам займацца
І не ўцёк у свой час за граніцу.*

*Сёння мо хадзіў бы ў патрыётах,
Геніяльных бардах-адраджэнцах
І ніякіх бы не знаў турботаў
І ніякай арытміі сэрца.*

*А то ўпрогся ратаваць Еўропу
Ад няволі, цемрашальства, злобы...
Дзесьці сяць мае сябры ў акапах.
Дай і мне, Бог, легчы з імі побач.*

(« Не вязе мне, спадары,
прызнацца...»)

Занатаваныя літаратуразнаўцам размовы з М. Танкам і яго ўспаміны надзвычай каштоўныя для гісторыкаў і публіцыстаў, якія займаюцца праблематыкай ХХ стагоддзя.

Фактычна дакладна і эмацыянальна шчымліва расказана Міколам Мікулічам і пра апошнія дні жыцця Максіма Танка. Не так, не так павінен быў адыходзіць у Вечнасць народны паэт Беларусі, класік нацыянальнай літаратуры...

Тэма жыцця і смерці – скразная ў творчасці паэта-філосафа. Мабыць, гэта невыпадкова: 17 верасня 1994 года, у апошні раз адзначаючы дзень свайго нараджэння, ён напісаў глыбока споведны верш:

*Калі горыччу
перапоўнена сэрца
І дыхаць і жыць немагчыма, здаецца,
Заўжды ўспамінаю
сасну*

*над абрывама,
Падсечаную нарачанскім прылівам.
Сасну, што трымаецца рэшткай карэння
За грунт,*

*а вяршыняй сваёю высокай
Да сонечнай цягнецца
высі праменнай,
Над тонню смяротнай кальша аблокі.
(«Калі горыччу
перапоўнена сэрца...»)*

Якая магутная, эмацыянальная, пранізлівая метафара! Пра сябе. Пра Бацькаўшчыну. Пра ўсіх нас...

На мой погляд, адным з лепшых у кнізе Міколы Мікуліча з'яўляецца раздзел «Свято памяці». Ён пазначаны яркім эсэістычным талентам крытыка і літаратуразнаўца і сагрэты яго вялікай павагай і любоўю да Максіма Танка. Слова М. Мікуліча надзвычай пранікнёнае: «Ён жыў сумленна, самагодна, высока, ахвярна. Назаўсёдна пайшла з ім, мабыць, растварыўшыся ў зялёна-блакітных нарачанскіх абшарах і краявідах, шчырая, светлая, трапяткая душа – чысцючкая, быццам слязінка ці ранішня лугавая расінка. Але не, я памыліўся, яна дзесьці тут: ціха і самотна лунае над не астылым жыццём родным бацькоўскім хутарам, нячутна і нябачна кружыць над дарэшты састарэлымі хацінай і грушай. Хто ж, калі не яна, першым сустракае тут узыход сонейка, раннюю песню жаўранка, што будзіць наваколле?! Ды і мяне, што каторы ўжо раз няпрошана ступіў на гэты гістарычны лапik старажытнай беларускай зямлі...»

Міколу Мікулічу ўдалося пераканаўча раскрыць «сэнсатворны змест», успрыняцце творчасці народнага паэта Беларусі яго чытачамі-нашчадкамі. Спецыялістам добра вядомы манаграфічныя працы навукоўца, звязаныя з праблемамі развіцця беларускай паэзіі XX стагоддзя, у тым ліку – «Максім Танк: на скразняках стагоддзя», «Паэзія рэчаіснасці: у свеце Максіма Танка», «Паэзія Заходняй Беларусі (1921–1939)» і іншыя. Новая кніга М. Мікуліча дае падставы сцвярджаць, што на сёння гэта адзін з вядучых даследчыкаў не толькі жыцця і творчасці Максіма Танка, але і ўсёй беларускай нацыянальнай паэзіі – выдатны знаўца шматлікіх сацыяльна-гістарычных падзей і фактаў, глыбокі аналітык, чулы да матэрыі мастацкага слова літаратуразнавец і літаратурны крытык.

Таццяна ПАДАЛЯК,
кандыдат філалагічных навук,
дацэнт

К СВЕДЕНИЮ АВТОРОВ

Требования к оформлению научных публикаций составлены в соответствии с главой 5 Инструкции по оформлению диссертации, автореферата и публикаций по теме диссертации, утвержденной постановлением президиума Высшего аттестационного комитета Республики Беларусь от 24.12.1997 года № 178 (в редакции постановления Высшей аттестационной комиссии Республики Беларусь от 22.02.2006 года № 2).

Умовы прыема авторских материалов в журнал «Беларуская думка»

1. Принимаются рукописи, ранее не публиковавшиеся.
2. Редакция принимает рукописи в двух экземплярах (не ксерокопия), напечатанные шрифтом Times New Roman, 14-й кегль, межстрочный интервал – полуторный, объем статьи – до 10 страниц.
3. Статья должна содержать:
  - индекс УДК;
  - фамилию, имя, отчество автора (авторов), название статьи на русском и английском языках;

- резюме объемом 400–450 знаков на русском или английском языках;
  - введение (с поставленными задачами), основную часть, заключение (с четко сформулированными выводами);
  - список цитированных источников, оформленный в соответствии с требованиями ВАК Республики Беларусь.
4. Материал визируется автором.
  5. Наличие электронного варианта статьи (дискета, компакт-диск, флеш-носитель).
  6. Иллюстративный материал предоставляется отдельными графическими файлами.
  7. Данные об авторе (0,5–1 страница): телефон, адрес электронной почты, место работы, должность, ученая степень, звание, сфера научных интересов.
  8. Рецензия (внешняя или внутренняя).

Материалы, в которых не соблюдены перечисленные условия, не принимаются к рассмотрению редакцией. Рукописи не рецензируются и не возвращаются.

Редакция оставляет за собой право осуществлять отбор, дополнительное рецензирование и редактирование статей.